

IOAN MITREA, *Comunități sătești la est de Carpați în epoca migrațiilor. Așezarea de la Davideni din secolele V – VIII* (Biblioteca Memoriae Antiquitatis, IX), Piatra Neamț, Editura „Constantin Matasă”, 2001, 400 p., 139 fig

Perioada secolelor V-VIII este una dintre cele mai interesante pentru istoria românilor, dar, în acuiși timp, importantă, deoarece aceasta se suprapune perioadei finale a procesului de formare a poporului român. Lucrarea de față, *Comunități sătești la est de Carpați în epoca migrațiilor. Așezarea de la Davideni din secolele V-VIII*, prezintă rezultatele săpăturilor arheologice într-una din așezările cercetate pentru această perioadă.

Lucrarea începe cu o *Introducere* urmată de șase capitole, un studiu arheozoologic al resturilor animaliere descoperite, realizat de Sergiu Haimovici, un rezumat în limba franceză, urmat de explicația ilustrațiilor în aceeași limbă, abrevieri, indice general și 139 ilustrații. Ioan Mitrea subliniază importanța cercetărilor întreprinse la Davideni și își exprimă speranța ca acestea „să contribuie la cunoașterea mai deplină a culturii Costișa-Botoșana-Hansca specifică spațiului carpato-nistrean în secolele V-VIII... și a arheologiei romanice și istoriei romanității răsăritene” (p. 12). De asemenea, face câteva precizări cu privire la titlul lucrării, prin care „am dorit să sugerăm că etapa secolelor V-VIII în care se încadrează în principal, marea așezare de la Davideni se suprapune în mare parte cu epoca migrațiilor”. Concluzionează că „în contrast cu marea mobilitate a migratorilor se evidențiază stabilitatea comunităților sătești autohtone daco-romanice în aceeași vatră de așezare timp de câteva secole” (p. 12). Săpăturile arheologice din așezarea de la Davideni s-au desfășurat în doua etape: 1970-1979, când rezultatele au fost valorificate în teza de doctorat cu tema „Regiunea centrală a Moldovei dintre Carpați și Siret în sec. VI-IX e.n.”, iar a doua etapă 1986-1997.

Prin cele 22 campanii de săpături arheologice a fost investigată o suprafață de 23000 m.p., ceea ce ar reprezenta 75-85% din suprafața așezării din secolele V-VIII.

Pe parcursul derulării cercetărilor, Ioan Mitrea a publicat, în diverse reviste de specialitate, rezultatele obținute, pe care, acum, a considerat necesar să le adune într-o lucrare monografică. După cum mărturisește și autorul „această monografie era necesară, a venit timpul să strângem între copertile unei cărți întregul material descoperit și concluziile ce se desprind din analiza acestui material” (p. 11). De asemenea, Ioan Mitrea evidențiază rolul monografiilor pentru istoria națională citându-l pe V. Pârvan: „Din uarmora cioplită a monografiilor istorice se va ridica monumentul istoriei generale, de judecată și înțelepciune a neamului” (p. 11).

În primul capitol, intitulat *Cadrul natural al așezării*, Ioan Mitrea umplează geografic așezarea din secolele V-VIII de la Davideni (din punctul „La Izvoare Spiești”, care este situat în dreapta drumului Davideni-Păstrăveni-Tg.Neamț) pe „terasa de 12-15 m de pe malul drept al râului Moldova, la baza frunții terasei de 20 m.” (p.14). Urmează o prezentare a cadrului natural (relief, climă, ape, sol, vegetație) concluzionând că „microregiunea în care se află așezarea din secolele V-VIII de la Davideni a oferit condiții favorabile vieții umane” (p. 17).

Cel de-al doilea capitol, *Istoricul cercetărilor. Descoperiri din secolul V-VIII în zona așezării de la Davideni*, prezintă, în prima parte, evoluția cercetărilor începând cu sondajul făcut de M.Babeș în 1969, iar în partea a doua descoperirile arheologice din spațiul luat în

discuție amintind așezările de la Târpești, Borșeni, Brășăuți-Piatra Neamț, Săbăoani, Poiana-Dulcești, Izvoare-Bahna.

În cel de-al treilea capitol, *Metoda de cercetare. Stratigrafia și descoperiri din epoci mai vechi*, autorul explică faptul că metoda de cercetare a ținut seama în primul rând de configurația terenului, dar și de „mărimea și modal de dispunere a complexelor de locuire” (p. 25). Au fost săpate 84 de secțiuni de lungime variabilă, toate orientate perpendicular pe curbele de nivel. Stratigrafia acestei săpături atestă existența mai multor nivele de locuire, separate de perioade de discontinuitate, determinate în primul rând de cauze economice legate de secătuirea pământului folosit pentru cultivarea cerealelor. Astfel cel mai vechi nivel de locuire de la Davideni aparține epocii neolitice, respectiv fazelor Precucuteni I și II, urmat apoi de o așezare din epoca bronzului târziu, aparținând culturii Noua, una din Hallstatt-ul timpuriu și una geto-dacică, cu numeroase elemente bastanice aparținând culturii Poienești-Lukusevka.

Urmează apoi capitolul al patrulea *Așezarea din secolele V-VII*, împărțit în două subcapitole: A. *Locuințele și ansele gospodărești* și B. *Descrierea și analiza inventarului*. Așezarea din secolele V-VII a evoluat în două etape, „prima etapă acoperă în timp a doua jumătate a secolului al V-lea și prima jumătate a secolului al VI-lea d. Hr., iar a doua etapă cuprinde a doua jumătate a secolului al VI-lea și aproape tot secolul al VII-lea d.Hr.” (p. 35). Limita cronologică dintre cele două etape poate fi situată între 560-565 î. H. Din cele 74 de locuințe ale așezării din secolele V-VII, un număr de 36 aparțin primei etape de locuire, iar 38 celei de-a doua etape. Acest capitol, cel mai vast din lucrare, face o descriere amănunțită a descoperirilor pe tipurile de locuințe și pe inventarul acestora. Pentru secolele V-VI inventarul se remarcă prin bogăție și diversitate, câteva piese fiind foarte importante: o fibulă romano-bizantină având reprezentat pe ea, probabil, chipul lui Iisus Hristos. În acest caz ar fi cea mai veche reprezentare a chipului lui Hristos de pe teritoriul României. De asemenea, trebuie amintit un pieptene lucrat dintr-o placă din os întărită cu două plăcuțe mediane prinse cu nituri de fier, obiect ce constituie un unicat pe teritoriul României. Foarte bine reprezentată este și cernica lucrată la roată dar, îndeosebi, cea lucrată manual. Inventarul aflat în complexe din a doua etapă, cea a secolelor V-VII, este mai sărac în ce privește repertoriul și calitatea formelor ceramice. Slavii au contribuit la degradarea tehnicii de prelucrare a ceramicii, la sărăcirea formelor și ornamentelor.

În capitolul al V-lea, intitulat *Nivelul de locuire din secolele VII-VIII*, autorul descrie o siegară locuință (L 62), care se încadrează în această perioadă, ceea ce arată o depopulare a așezării în primul rând din motive economice. „În căutarea unor terenuri mai fertile locuitorii s-au strămutat într-un alt loc de pe valea Moldovei neidentificat încă în stadiul actual al cercetărilor” (p. 175).

Ultimul capitol, *Concluzii arheologice și istorice*, este subdivizat după cum urmează:

- A. Așezarea, locuințele și anexele gospodărești;
- B. Structuri demo-economice și social politice;
- C. Aspecte din viața spirituală;
- D. Considerații etno-culturale și istorice.

„Rezultatele cercetărilor de la Davideni permit formularea unor concluzii de ordin arheologic și istoric cu privire la evoluția comunităților sătești din spațiul carpato-nistean în epoca migrațiilor” (p. 177). Tipul dominant de locuință este cel al bordeielor și bordeiilor semiîngropate, monocelulare, cu suprafața cuprinsă între 12-16 m.p.; pereții propriu-ziși lipseau, funcția lor fiind îndeplinită de acoperișul în două ape care cobora până la marginea gropii bordeiului. Alături de cultivarea pământului și creșterea animalelor locuitorii de la Davideni practicau torsul, țesutul, prelucrarea pieilor și metalelor. În secolele V-VI, la Davideni a trăit o comunitate sătească formată dintr-o populație authtonă romanică. Din a doua jumătate a secolului al VI-lea se vor sedimenta și familiile de slavi. Comunitatea sătească a fost organizată într-o obște sătească de „tip bizantin” condusă de adunarea „oamenilor buni și bătrâni”. Între piesele de factură creștină putem menționa o cruciuliță, din bronz, cu brațele egale care este posibil să fi aparținut unui prelat, o linguriță din bronz pentru administrarea Sfintei Euharistii, care presupune prezența unui preot și a unui lăcaș de cult, o fibulă de tip romano-bizantin cu chipul lui Hristos. La Davideni, în secolul al VI-lea, era un puternic centru creștin, un adevărat „centru apostolic” pentru zona în care se afla așezarea. De la sfârșitul secolului al VII-lea și începutul secolului al VIII-lea, începe o nouă epocă, aceea a civilizației vechi românești – creație a poporului român deplin format și individualizat.

Urmează un studiu arheozoologic al resturilor animale, descoperite în așezarea de la Davideni, realizat de Sergiu Haimovici. Materialul cumulat este alcătuit din 614 resturi, cele mai multe aparținând speciilor domestice: taurine, porcine, ovicaprine, cabeline, câine, dar și patru specii sălbatice: mistrețul, cerbul, căprioara și elanul.

Anexa cuprinde un rezumat al lucrării în limba franceză urmat, de explicația ilustrațiilor în aceeași limbă. Indicele general este precedat de lista abrevierilor, după care urmează o bogată și utilă ilustrație, îngrijit realizată, ce constituie un suport științific obiectiv al ideilor prezentate în textul monografiei.

Trebuie să remarcăm că, pentru a face lectura acestei lucrări „mai accesibilă, mai plăcută și chiar mai instructivă”, autorul optează pentru sistemul „clasic”, cu trimiteri înfrapaginale la autor și titlul întreg al lucrării. Monografia dedicată așezării de la Davideni se evidențiază între lucrările de același gen prin nouitatea și importanța vesigiilor descoperite, dar și prin modul de prezentare, susținut de un limbaj adecvat.